

Onze Vogels

54e jaargang no.2, februari 1993

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

ose/

De/

Duits: Brillentäubchen Engels: Bare-faced Ground Dove Frans: Colombe de Cécilie

Brillenduifje

(*Metriopelia ceciliae*)

Hoewel in 1985 op de Bondsshow in Breda een oorkonde werd uitgereikt voor de eerste kweek van deze duivesoort, is het Brillenduifje in Nederland nog steeds een zeer zeldzame verschijning. Volgens onze gegevens worden er in Duitsland wel aardige kweekresultaten mee bereikt.

Het Brillenduifje, ook wel Naaktoogpunaduij genoemd, is iets groter en voller dan het bekende Diamantduifje. Het heeft echter een kortere staart. De totaalindruk is wat ronder. De bovenzijde is donker grijsbruin, de onderrug en het vleugeldek zijn isabelwit gevlekt; de keel is wit, hals en borst zijn grijs met een rose waas; de rest van het onderlijf is licht geelbruin. De handpennen, handdekveren en de buitenste armpennen zijn zwart. De middelste staartveren zijn geelachtig grijs, de buitenste zwart met aan het eind een witte zoom. De snavel is grijs, de brede oogring goudgeel tot oranje, de iris blauw; de poten zijn vleeskleurig rood. Heeft men één exemplaar, dan is het moeilijk uit te maken, of dit een doffer of een duivnetje is. Heeft men een paartje, dan zal het vrouwtje wat minder rose op de borst zijn dan het mannetje. Ook is bij het mannetje de gele oogring wat breder dan bij zijn echtge-

note. Het natuurlijke verschijningsgebied van de Brillenduif ligt van Peru tot Noord-Chili en Noord-Argentinië in het woestijnachtige Punagebied van de Andes. De nominaatvorm is afkomstig uit Peru. We kennen twee ondersoorten, namelijk de *M.c.obsoleta*, die wat lichter en grijzer is en alleen voorkomt in het Maranondal en in de oostelijke Peruaanse Andes, en de *M.c.gymnops*, die op de rug warmer bruin is, duidelijker violet op de borst en die op de buik een warme geelbruine kleur vertoont. Deze laatste ondersoort hoort thuis in het noorden van Chili, het westen van Bolivia en het zuiden van Peru. Het Brillenduifje moeten we zoeken in wat hogere regionen. Het komt zelfs veelvuldig voor, dat ze op een hoogte van 3700 meter worden aangetroffen. De bekende dierenvanger Charles Cordier trof nog begin november op de Altoplano, op 3700 meter hoogte, in het dak van een garage, Brillen-

duifjes met jongen aan. Dit doet vermoeden, dat het duifje winterhard is. Men neemt zelfs aan, dat het diertje temperaturen van min 20 graden kan weerstaan. Merkwaardig genoeg komt hij in lagere regionen veel minder vaak voor. Van nature geeft deze duif de voorkeur aan open, droog en rotsachtig gebied, met hier en daar wat struiken. Hij scharrelt graag op de grond, waar hij zich voedt met de daar aanwezige zaden en zaadjes. Het Brillenduifje is een typische holenbroeder, wat bij de duiven niet vaak voorkomt. Hij broedt het liefst in holle boomstammen of in openingen in de rotsen. Als echte cultuurvolger benut hij ook vaak muren van huizen en andere gebouwen. In 1939 kwamen de eerste Brillenduiven naar Europa, waar er onmiddellijk broedresultaten mee werden behaald. Daarna heeft men er een aantal jaren niets meer over gehoord, totdat ze omstreeks 1960 weer werden inge-

voerd in Nederland, België en Duitsland. Ook deze import kon echter niet in stand worden gehouden. Toen een derde transport naar Europa plaats had gevonden, eind jaren zeventig, ging het echter de goede kant uit. Vooral de Fransman Delacour, die een bestand hield in een reusachtige, goed beplante voliëre, boekte veel kweekresultaten. Zonder problemen kon hij ze samenhouden met andere kleine duivesoorten. Bij hem broedden ze in nestkasten voor exoten. De meeste broedsels kwamen voor van juli tot november. Voor de broedkooi is deze duivesoort niet erg geschikt, daar hij nogal schuw en schrikachtig is en altijd zal blijven. Bij de minste storing verdwijnt hij onmiddellijk in zijn nestblok. Wil men kweken met Brillenduifjes, dan moeten ze worden gehouden in een ruime voliëre. U doet de diertjes geen plezier met allerlei takken en twijgen. Het is een echte wandelduif, die veel blijer is met zitplankjes, loopbruggetjes en dikke boomstammen.

Ook in de voliëre scharrelen ze graag op de grond. In tegenstelling tot de meeste andere duiven nemen ze graag een stofbad, wat ze gemeen hebben met de Buckley's Duif. De meest ideale broedgelegenheden is een halfopen nestkast, die echter niet te diep mag zijn. Zo'n broedblok wordt ook graag benut als slaapnest. Ook gesloten nestkasten worden aangevaard. Dan moet het toegangsgat wel een doorsnede hebben van minstens 6 cm. Hebben ze eenmaal gekozen voor een bepaalde nestplaats, dan wordt deze vele malen benut. In het broedblok wordt een nest gebouwd van twijgjes en grashalmen. Hierin worden twee eieren gelegd.

De broedduur is negentien dagen, waarna de jongen nog eenentwintig dagen in het nest blijven. Na het uitvliegen zijn ze na twee weken zelfstandig. Voordat de ouders aan een nieuw legsel beginnen, moet de nestkast eerst goed worden schoongemaakt en ontsmet. Hun voedsel kan bestaan uit een kleinzadig tropenmengsel, aangevuld met onkruidzaden, hennep en maanzaad. In 1970 werd bij Delacour een geel Brillenduifje met rode oogjes geboren. Helaas is dit diertje niet oud geworden; het werd slachtoffer van een koude herfststorm. Hoewel het Brillenduifje niet erg verdraagzaam is, kunnen we deze soort toch van harte aanbevelen.

Tekst: Helmud Vögel
Foto: Jan Blasman/Van Os

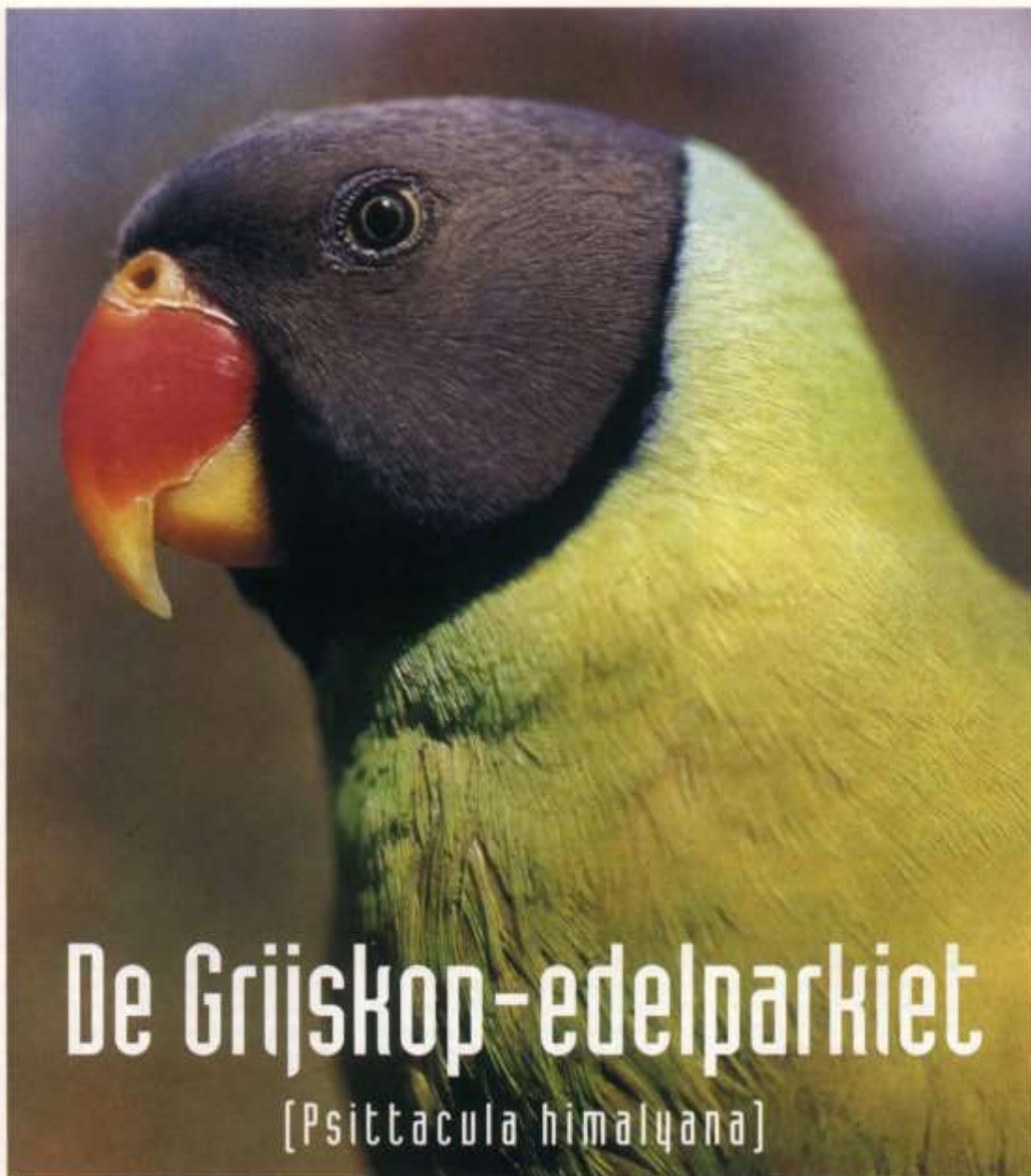
Nonnen Nonnen Nonnen Nonnen Nonnen

Als vogelliefhebbers over nonnen praten is hun onderwerp niet een van de religieuze ordes die we kennen, maar hebben ze het wel degelijk over vogels. Nonnen behoren tot de Lonchura-soorten en de meest bekende zijn Witkop-, zwartkop- en driekleurennon. Alle nonsoorten zijn eenvoudige, overwegend bruin gekleurde en gemiddeld 11-12 cm grote vogels met een vrij brede en forse snavel. Het zijn allemaal specifieke zaadetertjes, rustig van karakter, gemakkelijk te acclimatiseren en goed bestand tegen ons klimaat. Vandaar dat we ze

kunnen beschouwen als soorten die erg goed en zonder problemen in voliëres gehouden kunnen worden. Het fokken met deze soorten neemt gestadig toe, alhoewel ze zich niet zó gemakkelijk voortplanten. Het niet kunnen zien of het mannetje of vrouwtjes zijn is daarbij voor de liefhebber een extra handicap. Minder bekend is de van Zuid-Celebes afkomstige Bruinkopnon, *Lonchura m.brunneiceps*. Er is ook al reeds mee gefokt.

Foto: C.Scholtz/Van Os.

De Grijskop-edelparkiet

[*Psittacula himalyana*]

Tekst: M.Hoogerwaard

Foto's: H.Muller/walsrode en auteur.

Beschrijving

Er wordt één ondersoort beschreven, namelijk de Finch Grijskopedelparkiet (*Psittacula himalyana finchii*). De lengte van de vogel bedraagt 40 centimeter.

Beschrijving van de Grijskop-edelparkiet.

Het verenkleed van een volwassen

vogel is groen. De buik is enigszins geelachtig groen van kleur. De kop is donkergrijs met op het achterhoofd een blauwe waas. De nekband is zwart. Op de vleugel is bij de man een donkerrode vlek te zien. De staart is diepblauw met een gele punt van ongeveer 7 centimeter lengte. De breedte van de twee langste staartpennen is 12 tot 15 millimeter naar de punt toe iets breder uitlopend. De snavel is rood met een gele punt. De pop mist de rode vleugelvlek. Er zijn echter auteurs, die beweren dat er

wel poppen zijn met rode veertjes op de vleugels. Ik heb ze echter nog nooit gezien. Wat wel veel poppen laten zien is een soort schaduwvlek op de vleugels. De algehele kleur is wat fletser. De staart is meer groen dan blauw maar wel met een gele punt. De snavelkleur is meer oranjeachtig met een fletsgele punt.

Beschrijving van de Finch Grijskop-edelparkiet.

Het lichaam is vooral op het dek, de vleugels en in de nek meer blauw-

ysel

De /

achtig groen. De buikkleur is geelachtig groen, wat meer contrast geeft dan bij de nominaatvorm. De kopkleur is donkergrijs op het zwarte af. Ze missen de blauwe waas op het achterhoofd maar hebben wel een duidelijke blauwe kraag in de nek onder de zwarte nekband. De centrale staartveren zijn violetblauw zowel bij de man als bij de pop, de staartpunt is vuilwit en ongeveer 12 centimeter lang. De breedte van de staartpennen is maar drie millimeter en loopt naar het uiteinde niet breder uit. De lengte van de Finch Grijskop-edelparkiet is gelijk aan de nominaatvorm. Het lichaam is echter kleiner en vooral slanker dan de nominaatvorm, de staart is weer langer zodat de totale lengte gelijk blijft. Ook bij de ondersoort is de pop fletser van kleur en ontbreken de donkerrode vleugeldekveertjes.

Formaten

De grijskop-edelparkiet is wel een soort waarin veel formaatverschil zit tussen de vogels onderling, ook zie je dat wel bij importvogels. Het komt dus niet altijd door het kweken in gevangenschap met eventuele inteeltfactoren. Wel moeten wij ervoor zorg dragen dat we de twee soorten zuiver houden. Helaas heb ik al veel kruisingen gezien. Het moeilijkst zijn de bastaarden uit de tweede of derde generatie te herkennen. Deze komen vaak al weer dicht in de buurt van zuivere vogels. Maar toch verraadt de staartbreedte of de staartpuntkleur dat de vogels niet raszuiver zijn.

Voorkomen

De Grijskop-edelparkiet komt voor in Oost-Afganistan, Noord-India, Nepal en Assam. De Finch Grijskop-edelparkiet komt voor in Assam, Oost-Birma, Noord-Thailand, Laos, Vietnam en Zuid-West China. De grens tussen de twee soorten wordt gevormd door de rivier de Brahmaputra in Assam. Dit is een grote zijrivier van de Ganges. Of deze rivier nooit overgestoken wordt door de vogels valt te betwijfelen, maar dit wil nog niet zeggen dat ze in het wild ook met elkaar kruisen. Ik acht het zeer onwaar-

Staartpennen. Smalle, lichtkleurige is van *P.h.finchii*; de brede is van de nominaatvorm.

schijnlijk omdat het gedrag van de twee soorten enorm verschilt. Tenminste wat ik in de volière heb kunnen constateren. Toen ik de vogels pas had en ze in één vlucht zaten moesten ze niets van elkaar hebben.

Huisvesting en kweek

Mijn eerste twee Grijskoppen heb ik geruild met een collega-liefhebber tegen Australische parkieten. De man wilde ze van de hand doen omdat het niet klikte tussen de man en de pop. Aangezien ik meer Aziatische soorten wilde gaan houden zag ik de ruil wel zitten. Toen ik op de afgesproken middag daar arriveerde en de volière zag waarin de Grijskop-edelparkieten waren gehuisvest, was mij al snel duidelijk waarom het niet ging tussen de twee vogels. De man was een zuivere himalyana van twee jaar oud en de pop was een zuivere finchii op kleur, maar niet geringd.

Zojuist merkte ik al op dat het gedrag van deze vogels totaal verschillend is. Dit was voor mij de bevestiging dat

de soorten niet zo gemakkelijk kruisen. Helaas is het bij sommige kwekers wel gelukt. Thuis gekomen heb ik de vogels toch bij elkaar in de volière gezet omdat er op dat moment geen andere mogelijkheid was. Hierna ging ik op zoek naar twee andere vogels. Wat importeurs afgebeeld en ja hoor, er was er eentje die een losse pop had zitten. Ik er naar toe, het was een mooie vogel van twee jaar oud. De koop was dan ook snel gesloten. Een paar weken later lukte het mij om een Finch Grijskopman te bemachtigen bij een handelaar, die een paar importvogels had zitten. Dit was een vogel op kleur. Toen ik deze man bij de andere vogels zette, begon de Finch Grijskoppop meteen te roepen, iets wat ik ze nog nooit eerder had horen doen. Ze vloog meteen naar de man toe, die het wel zag zitten en kort daarop even hard mee zat te roepen. De andere twee Grijskoppen zaten aan het andere eind van de ren rustig naast elkaar en maakten zich in het geheel niet druk om de nieuwkomer. Zo stond ik een paar minuten naar de vogels te kijken om te zien of alles goed ging.

Het was begin oktober en ik verwachtte geen problemen tussen de vogels, de kweektijd voor deze vogels is pas februari en dan kunnen ze wel fel zijn, maar zolang hoefde ik niet te wachten. De vogels zaten nog geen vijf minuten in het hok of het was al mis. De Finch Grijskoppen vloegen het andere stel in de veren. Al vechtend rolden ze van de stok. Je kunt dan twee dingen doen, afwachten hoe het afloopt met alle gevolgen van dien of de vogels uit elkaar halen. Ik koos dus voor het laatste. Helaas vloede er al bloed, gelukkig was het niet ernstig en was het met een paar dagen weer genezen. Aangezien hier niet op gerekend was in verband met de bouw van een nieuwe volière, heeft een koppel een paar maanden in een klapkooi moeten zitten. Gelukkig gaf dat geen problemen. Toen de nieuwe volière klaar was kregen beide koppels een eigen vlucht, ver genoeg uit elkaar om alle vormen van ruzie maar te vermijden. De tweede helft van februari werden

De Grijskop-edelparkiet

de blokken opgehangen. De Finch Grijskoppen hadden meteen interesse, de man liet al direct zijn balts zien en horen. Wat waren die vogels fel, zelfs tegen de Goffinikaketoos gingen ze als razenden te keer. Dubbel gaas is dan ook zeker geen overbodige luxe. De volgende dag waren ze al in het blok geweest, de wilgetakken waren al behoorlijk aangeknaagd. Het blok dat ik had gegeven was 70 centimeter hoog en had een bodemoppervlak van 28x28 centimeter. Na 15 dagen legde de Finch Grijskoppen het eerste ei, waarna er nog drie volgden. Paringen heb ik nog nooit gezien. Er waren drie eieren bevrucht, waarvan er twee zijn uitgekomen. Het tweede jong lag na drie dagen dood in het nest. Jammer, maar het andere groeide voorspoedig. Na veertien dagen kon ik het nog met veel moeite ringen met een 6 mm ring. Ook de pop was niet makkelijk tijdens de controle. Zelden was ze van het nest, gelukkig gaf de enkele keer dat ik controle uitvoerde, terwijl ze op het nest zat, geen enkel probleem. Het jong vloog na de vijfde keer al uit, iets wat voor edelparkie-

ten erg snel is, meestal gebeurt dit na 6 tot 7 weken. De jonge vogel had nog een groene kop zonder neksband en een korte staart. Het jaar daarop hadden ze vijf eieren, die allemaal bevrucht waren. Vier jongen kwamen uit en ook alle vier op stok. Nu er vier jonge vogels op stok zaten waren er ook goed verschillen te zien. Vooral de snavelkleur. Bij twee vogels was de snavel al geelachtig, terwijl bij de andere twee vogels de snavels grauw van kleur waren. Toen de vogels ouder werden kleurden de snavels, van de vogels met een geelachtige snavel, naar vuil oranje. Bij de andere vogels werden de snavels wel geler maar niet of nauwelijks oranje. De twee met de roodste snavels lieten ook al regelmatig fluittonen horen, die mannen kenmerken. Poppen doen dit nooit. Dit 'zingen' kun je ook horen bij jonge Pruimekop- en Rozekopmannen. De oplettende liefhebber kan zo al vroeg de jonge mannen herkennen tussen zijn jonge vogels. Het derde jaar verliep minder goed. De pop was ziek geweest, maar weer goed opgeknaapt. Er werden vier eieren gelegd, helaas waren ze alle onbevrucht.

Eind juni kwam ik 's morgens in de volière en lag de man dood op de grond. Toen ik hem eruit haalde bleek zijn nek gebroken te zijn. Waarschijnlijk is er 's nachts een uil op de volière geweest en zijn de vogels gaan vliegen. De pop had de kop ook kapot en een jonge Halsband, die net uitgevlogen was, had zich ook beschadigd. Een paar dagen later lag de pop dood op de grond, de verwondingen aan de kop waren blijkbaar toch teveel geweest. Tot zover het reilen en zeilen met de Finch Grijskopedel-parkieten. Bij mijn andere koppel Grijskoppen ging het kweken minder voorspoedig. De eerste drie jaar hadden zij totaal geen interesse voor het blok. Er werden diverse modellen geprobeerd, maar niets mocht de vogels in beroering brengen. Toch zag je de man weleens baltsen en de pop voeren.

Het vierde jaar heb ik het koppel in een andere vlucht geplaatst. Er werd half februari een blok in gehangen. Een paar weken later was ik de pop kwijt, en ja hoor ze zat in het blok en had al de takken stuk geknaagd. De man liet nu ook van zich horen. Ook werden er enkele keren paringen waargenomen. Maar eieren heb ik niet gezien, weer een jaar zonder resultaat.

Afgelopen jaar (1991) is het wel gelukt. Begin maart zat de pop zeer vast te broeden op vier bevruchte eieren, waar er drie van zijn uitgekomen en na zeven weken zaten er drie vogels op stok. Ook bij deze jongen zag ik verschil tussen de snavelkleur, net als bij de Finch Grijskoppen. Zo zie je dat je weleens een paar jaar geduld moet hebben om resultaat te krijgen. Het verplaatsen naar een andere vlucht heeft hier waarschijnlijk de doorslag gegeven.

Grasparkieten Hoe zit het met Buff en Yellow?

In de kweek tot nu toe heb ik me nooit zorg gemaakt of een vogel buff of yellow was. Natuurlijk had en heb ik tal van punten waar ik op let als ik een vogel aanschaf of vogels kies om een paar te vormen. Kort samengevat komt dat neer op het meer of minder passen bij het beeld dat me voor ogen staat van de vogel die ik graag in mijn volière wil hebben. Dat daarbij grootte en aard van de bevedering een rol speelt is zonder twijfel. In voorkomende gevallen werd dankbaar gebruik gemaakt van het kweekresultaat van collega's die vooral kweken naar formaat en postuur. Uit de literatuur in vakbladen en handboeken, wordt steeds bevestigd dat het juist voor de liefhebberij die zich in eerste aanleg richt op grote en forse vogels, van belang is kennis te hebben van de erfelijke factoren die van invloed zijn op het formaat. Dat neemt niet weg dat ik het met mijn beperkt aantal broedparen toch nodig vind om kennis te hebben van het wezen van buff en yellow, want volgens sommige schrijvers is het juiste gebruik van de factor buff noodzakelijk om goede vogels te krijgen en vooral te houden. Goed moet dan worden opgevat als "voldoend aan het fysieke deel van de standaardomschrijving". Waar praten we over als we het hebben over buff? Het is wel zeker dat de eigenschap buff een verandering is in de bouw van de veer, een mutatie dus, zoals ook de kuif en de longflighted, mutaties zijn in de bouw van de veren. De "buff" kenmerkt zich in het algemeen door ruwe en langere veren die veelal niet zijn door-gekleurd tot aan de rand. De baarden met een wat grotere doorsnee staan wijder ingeplant en zijn weinig diep van kleur. De haakjes kunnen zowel niet als wel gemelaneerd zijn. Vaak bevindt zich veel dons aan de basis. De verschillende bronnen zijn het echter niet eens over een juiste omschrijving van het verschijnsel. Ik vond als kenmerkend aangegeven: lang en breed..... breed, hetzij kort of lang..... lange veren met afgeronde toppen..... lange veren zonder meer..... lange veren met niet noodzakelijk veel dons..... veel dons, hetzij met lange of brede veer. Ook wat het effect op de kleur betreft is er verschil van inzicht, nl. 'de veren zijn slechts voor de helft gekleurd' tot 'de veren zijn niet tot aan de rand ge-

kleurd'. Kortom het lijkt er op of iedere kweker zijn eigen omschrijving heeft. En dat zal ook wel als we ervan uitgaan dat de veer als eerste mutatie een versterking van de groei-lengte inhield, en dat de kwekers daarna gericht zijn gaan kweken op vorm en postuur. Ik ben niet bekend met de herkomst van de eerste buff-vogels, maar ik heb sterk de indruk dat buff een afgeleide is van de longflighted vogels. Door selectieve kweek is er een groot scala aan vogels te zien die alle als overeenkomst hebben dat ze min of meer groffe veren hebben. Geheel anders van voorkomen, formaat en kleur dan de oorspronkelijk gekweekte vogels in onze volière waar sommigen nog altijd met weemoed aan terug denken. De tegenhanger van buff is de yellow vogel, waarbij yellow niet vertaald moet worden met geel maar met glad, zoals de term buff niet vertaald moet worden met lichtgeel maar met ruw. Gezien het ingeburgerd zijn van de

termen buff en yellow zal het wel erg veel gevraagd zijn om het duidelijker "ruw-verig" en "glad-verig" in te voeren, maar dat lijken me wel de meest benaderende uitdrukkingen voor het verschijnsel. Deze begrippen laten ook voldoende ruimte voor de grote verschillen die er bestaan binnen de beide groepen. Vaak wordt verwezen naar een overeenkomst met de veren van de kleurkanaries, waar de begrippen schimmel en intensief een grote rol spelen in de kweek. Ook de benaming lijkt ontleend te zijn aan deze tak van de vogelsport. Uit de bespreking in Pietpraat blijkt dat er grote verschillen zijn, en dat de termen intensief en schimmel in hoofdzaak een onderscheid in kleur aangeven, naast een aanwezigheid van dons. Dit laatste vormt in de praktijk een duidelijke aanwijzing voor de mate van het intensief of schimmel zijn. Dat bij een bespreking van buff er op gewezen wordt dat ondanks alle overeenkomsten de parkietfactor iets geheel an-

Albino man Medium-buff. Buffbevedering

ders is dan de intensiefactor bij de kanaries, is volkomen terecht. Hoogstens kunnen we onderzoeken of de techniek van opblazen van de buikveren voor ons een bruikbaar instrument is. De Buff-factor vereist recessief, onafhankelijk. Een moeilijkheid is echter dat yellow-buff een geleidelijke overgang is en er zo iets als een intermediair uiterlijk ontstaat. Daardoor wordt een juiste klassering moeilijk en in de literatuur komen we dan ook aanduidingen tegen als medium-buff, dubbel-buff en superbuff.

Veel beter dan woorden, geven afbeeldingen weer hoe buff en zijn variëteiten er uit zien en daarbij mag verwezen worden naar Onze Vogels 1991, biz.160. Bij combinatie van twee ruw-verige(buff) vogels moet er streng geselecteerd worden, want er kunnen storende veerafwijkingen optreden. Voor de specialist is dubbel-buff bruikbaar, maar voor de eerste doorsnee kweker met maximaal 10 broedkooien lijkt dit type geen aanbeveling. Zuivere yellowvogels schijnen door het vergroten van de afmetingen schaars geworden. Een op het oog gladverige vogel heeft toch nog buff-factoren in zich en dat draagt bij tot verwarring als we een duidelijk

BUFF, VERERINGS-SCHEMA

yellow x yellow	100% yellow
yellow x medium	50% yellow 50% medium
medium x medium	25% yellow 50% medium 25% buff
medium x buff	50% medium 50% buff
yellow x buff	100% medium
buff x buff	25% medium 50% buff 25% dubb.b.
dubb.buff x dubb.buff	25% buff 50% dubb.b. 25% superb.

ruw-verige koppelen aan een gladverige vogel. De uitkomsten lopen dan niet parallel met het schema van buff x yellow, zoals vermeld in de tabel. Door de ruwere bevedering en het dons krijgt de vogel een fors uiterlijk.

Een nadeel van de ruw-bevedering is echter dat de afmetingen van de cellen wel groter zijn geworden, maar doorgaans de celinhoud niet is veranderd. We zien dan ook nog al wat vogels die lichter van tint zijn geworden doordat het melanine meer verspreid is, en ook dat de melanine niet de top van de veer bereikt, m.a.w. de veer is niet volledig tot het eind doorgekleurd.

Bij het bewust gebruik van buff en yellow staan er nog meer gevaren op de loer, nl. de koppeling van eigenschappen. Zo is geconstateerd dat er koppeling cinnamon/yellow op kan treden en dat lijkt voor echte cinnamonliefhebbers geen goed nieuws.

De stand lijkt nu te zijn dat er twee typen buff bestaan, nl.

- de ruw-verige vogel met brede veren en een brede kop en daarbij brede schouders. De stippen zijn gewoonlijk groot en zwaar. De vogel geeft de indruk niet lang te zijn.
- de ruw-verige vogel met lange veren die over een goede kopbevedering beschikt, soms last heeft van wat te lange vleugelpennen. Het masker is diep en de stippen zijn wat uitgerekt. Deze vogel geeft de indruk lang te zijn.

Door de veranderingen de afgelopen jaren in kleur en formaat, geloof ik, dat de ontwikkeling nog lang niet stil staat, en dat we uiteindelijk weer een goed gekleurde vogel zullen zien die ook qua kleur-eigenschappen helemaal voldoet aan de standardeisen. Strenge selectie zal daarbij nodig zijn en waarschijnlijk kan een beoordeling van de hoeveelheid dons ons daarbij helpen. Misschien een stokpaardje, maar ik ben van mening dat gewichtscntrole een goede steun kan zijn om niet alleen lang schijnende vogels te krijgen, maar ook vogels die fors van botten zijn, en dus werkelijk lang en fors zijn. Ik denk dat we via een omweg toch weer terug zijn bij het aanvangspunt, nl. de combinatie van vogels, die op zich aan mijn wensen voldoen en waarvan ik de verborgen eigenschappen ken via het kweekboek.

Litt.:
Budgerigar World, jrg. 1990/1992
J.Scoble, Complete book of budgerigars, 1981
W.Beckmann, Handboek, 1966

Lichtgroenapaline pop.

De zadelrug

Door: M. Anssems

Een soort die alleen maar voorkomt in Nieuw Zeeland, is de zadelrug, **Philesternus carunculatus**, waarvan een noordeiland en een zuideiland variëteit bestaat.

De vogels zijn zwart van kleur met een roodbruine stuit en rug. Snavel en poten zijn ook zwart en de vogels hebben bij de basis van de snavel een rode lel. De noordeilandsoort onderscheidt zich van de andere door een gele scheidslijn tussen het bruin van de rug en het zwart van de kop. Man en pop zijn verder gelijk van kleur, en ongeveer 25 cm groot. Het zijn echte bosvogels die het hele bos doorzoeken naar voedsel, dat bestaat uit insecten en vruchten. Grote insecten houden ze daarbij vast met één poot op een stok en trekken daarna het insect uit elkaar. De insecten vinden ze vaak door de bast van bomen te trekken of in spleten tussen de bast te zoeken. De vogels vliegen steeds korte afstanden omdat het slechte vliegers zijn en al snel hoogte verliezen. Ze vinden het dan ook

prettiger om van tak tot tak te springen. In de broedtijd vormen de vogels paren waarvan men aanneemt dat die gedurende het leven bij elkaar blijven. Het territorium dat ze vormen wordt door zang fel verdedigd tegen indringers, zowel de man als de pop zingen. De zang van de vogels moet worden aangeleerd maar daarna zingen niet alle vogels precies hetzelfde. Vaak leren de jonge mannen de zang van de ouders maar ook die van het paar dat het territorium naast dat van de eigen ouders bezet.

Bij de balts zitten de vogels op de grond, de staart uitgespreid en opgeheven, ze laten de andere vogel de bruine rug zien en wijzen met de snavel naar de grond. De vogels willen ook wel baltsen in groepen, de vogels zitten dan tegenover elkaar op een stok en bewegen de snavel vliak

voor de ogen van de andere vogel. Al die tijd maken de vogels piepgeluiden. De balts van een paar wordt gedurende het jaar verschillende malen uitgevoerd, waarbij de man het popje steeds naderbij roept met een loktoon en voedsel. Gebroed wordt er in grote spleten of holle ruimtes in een boom, de plek wordt door de man gevonden en hij lokt dan het vrouwtje dichterbij door zijn vleugels boven zijn rug te buigen. Hierbij gaat hij steeds meer in de richting van de door hem uitgekozen nestholte. De nestholte, die meestal laag bij de grond te vinden is, wordt gevuld met allerlei materialen als gras, bast, varens en takjes totdat er een soort van nestholte is ontstaan. Er worden 2 tot 3 eieren gelegd en zowel man als pop broeden de eieren uit en brengen de jongen groot. De vogels broeden

ongeveer 21 dagen en het broeden begint bij het tweede ei. De pop wordt veelal op het nest gevoerd door de man. De broedperiode is van oktober tot januari en er worden vaak 2 nesten grootgebracht. De jonge vogels blijven meestal het hele najaar bij de ouders en zoeken pas daarna een eigen territorium. Men heeft op Nieuw Zeeland aardig wat maatregelen moeten nemen om het voortbestaan van de vogels te garanderen, want het verspreidingsgebied van de 2 soorten was door biotoopvernietiging al klein geworden en de vele ingevoerde roofdieren deden de soort die graag laag

bij de grond broedt ook geen goed. Oorspronkelijk kwamen de soorten verspreid over de grotere eilanden voor, maar al in 1880 was ze erg zeldzaam op het Noordeiland. Lange tijd kon men de soort nog regelmatig vinden in de bergen van Fjordland, maar in 1890 liep de stand van alle vogelsoorten daar hard achteruit, iets wat te maken had met het feit dat de ingevoerde wezels tegen die tijd dat gebied bereikt hadden. De noordeilandsort was tenslotte alleen nog maar te vinden op Heneiland en in 1964 ging men er toe over vogels over te plaatsen naar andere eilan-

den waarvan men het idee had dat ze een goede omgeving voor de zadelrug zouden zijn. Sindsdien gaat het weer wat beter met ze. De zuidoelandsort trof men tenslotte ook alleen nog maar aan op een aantal kleine eilanden, maar toen daar ratten werden gesignaleerd is men ertoe overgegaan de soort over te brengen naar eilanden waar geen ratten voorkomen. Voorlopig lijken de soorten voldoende beschermd om ze voor uitsterven te behoeden.

use!

"DOFO" PROPOLIS SUPER V.K.

Bescherm uw vogels !!!!

**BACTERIËN - SCHIMMELS
en
VIRUSSEN DODEND**

Wereld verkoop succes
Slechts f 40,- "DOFO"
Telefoon: 01667-2396

Vogelshop Keesmaat

IMPORT EXPORT
Vierlingstr 6a, 3364 AS Sliedrecht Tel. 01840-16650 - Fax 01840-20702
Steeds voorradig grote collectie tropische vogels en parkieten
Openingstijden: 's maandags gesloten, dinsdag tot vrijdag 12-17,30 uur, zaterdag 9-17 uur. Donderdag koopavond tot 21.00 uur

**Pierremans Wormenmest
voor milieu-bewust tuinieren**

Verpakt of los gestort, tevens wormen te koop.
Zelf wormen kweken, dat kan.
Willem Pierremans Wormenkwekerij
Oude Antwerpsepostbaan 106a, Boschenhoofd.
Achter Vliegveld Seppe. Tel. 01652-15172 b.g.g.
01650-56410.

Luchtreiniger met een 5-voudige werking

Optimale luchtzuivering

Door toepassing van de laatste technieken heeft AMCOR een luchtreiniger ontwikkeld met een extra hoge capaciteit.

De MULTI-5 luchtreiniger zuivert de lucht van:

- stof en stank
- sigaren- en sigarettenrook
- uitlaatgassen en roet
- 'vieze' geurtjes
- pollen(graspollen)
- stuifmeel
- huisstof en huismijt (allergische stimuli)
- schimmels en bacteriën

* Vervuilde lucht met (+) lading wordt aangezogen
* Zuivere lucht (-) lading wordt uitgeblazen

Bel nu voor gratis documentatie of bezoek onze showroom, welke geopend is van maandag t/m vrijdag van 9.00 uur tot 17.00 uur 's Zaterdags van 10.00 uur tot 14.00 uur.

WOLRO LUCHTREINIGING

Molendijk 64 2931 SE Krimpen a/d Lek. Tel. (01807) 18912/10313 Fax: (01807)- 13516

Prijs: f 289,-
5 jaar garantie

De

Onkruid, 'n gezond voedsel voor de vogels!

Paardebloem (*Taraxacum officinale*)

Bloeit reeds vanaf maart in de weiden en overal langs wegen en paden. Het scherp gekartelde blad is 'n gezond voedsel voor mens en dier.

De bloemknoppen afplukken alvorens ze helemaal open zijn. Bijna al de vogels lusten deze halfrijpe zaden.

Sommigen geven hun jongen bijna uitsluitend van deze zaden. Oppassen voor schimmelvorming! 'n Voorraad om in de winter te gebruiken, kan in de diepvries bewaard worden. Om het de jonge vogels te leren kennen, kan men 'n paar zaadknopjes open breken. De pluizen en het afval regelmatig verwijderen. Dit zaad en

ook het blad heeft 'n gunstige werking op de lever als bloedzuiveringsmiddel.

Herderstasje (*Capsella bursa-pastoris*)

Voor de tuin 'n gevreesd onkruid, voor de vogels 'n gewaardeerd voedsel. Vanaf april groeit en bloeit 't langs wegen, stortplaatsen en braakliggende grond. Het is 'n kruisbloemige plant en de vruchten zijn dus oliehoudend. De zaden zitten opgesloten in buidelvormige zakjes, vandaar de naam. Men mag de plant in zijn geheel ophangen in de kooi.

Soms is het herderstasje aangetast door schimmel, (valse meeldauw genaamd) deze planten niet gebruiken. Behalve de voedingswaarde heeft het herderstasje 'n genezende kracht bij diarree en om bloedingen tegen te gaan. Het bevat nl. tyramine die de bloedvaten doet samentrekken.

Melkdistel (*Sonchus paluster*)

Lijkt wel wat op de paardebloem, doch aan de randen van het blad zitten kleine steeltjes. Ook bevat ze eenzeldige melkachtige sap. Als groenvoer aanbevolen voor 'n goede konditie.

Voedingswaarde komt zowat overeen met de paardebloem en het klein hoefblad. Ook hier de zaadknopjes oogsten alvorens ze helemaal open zijn. De

zaadjes zitten in kleinere knopjes maar ze zijn veel talrijker. De planten worden tot een meter hoog. Bloeitijd is begin mei. Zaad en plant hebben 'n gunstige werking op de rui. De plant groeit meestal op losse, vruchtbare grond. Vooral op opgebrachte grond en tussen allerlei ander gewas. De vruchten kunnen eveneens in de diepvries bewaard worden.

Vogels kweken, fantastisch!

We hadden helemaal geen ervaring met het kweken van vogels, maar in slechts één kweekseizoen hebben we ontzettend veel geleerd.

Onze vogels, waaronder nogal wat insectenetters, zoals nachtegalen, vliegenvangers en mezen, zijn gehuisvest in een ruime en royaal met den, conifeer en allerlei andere struiken en planten beplante voliëre van 5 x 6 meter en 2 meter hoog. Bovendien zijn er twee vijvertjes in aangelegd waarvan één zogenaamde moerasbak, en is er ook een terrasgedeelte waarop we zelf als het mooi weer is met veel genoeg enige tijd vertoeven.

We hadden helemaal niet verwacht dat de zo fraai op kleur zijnde 15 cm grote **Verditer vliegenvangers**, *Eumylas thalassina*, tot broeden zouden komen. De man, welke zeer mooi op kleur was en aanhoudend zijn welluidende zang liet horen, maakte zijn avances, maar de pop, die wel veel op de man lijkt maar toch duidelijk donker van kleur is en de kin en keel wit gespikkeld heeft, ging daar aanvankelijk niet op in. Later wel en een op ongeveer 2 meter hoogte aangebrachte nestkast, wordt door de man als broedplaats verkozen. Hij gaat er een paar keer in en uit. Het is 10 mei als de pop met nestmateriaal begint te slepen. Kleine dunne takjes, hooi, cocosvezel, veertjes en wat ze nog meer in de voliëre als bruikbaar aantreft. In de morgen van 19 mei zit ze enkele uren op het nest en vanaf de volgende dag hele dagen. Ze komt er alleen af om wat te eten, zich te ontlasten en wat te baden. Na enkele dagen, het was 25 mei, zijn de verditers erg onrustig en samen hielden ze zich op bij een andere nestkast. De oorzaak hiervan bleek het gedrag van de Japanse blauwe vliegenvangers, *Cyanoptila cyanomelana*, te wezen. De japanner achtervolgde in die periode in hevige mate zijn popje, die echter weinig of niets van hem wilde weten. Om de rust te laten weerkeren, hebben we ze uitgevangen met gelijktijdig ook enkele andere vruchten-en insectenetters en die laatsten met het oog op de ver-

strekking van levend voedsel als er inderdaad verditers zouden worden geboren. Immers, met zo veel vogelsoorten die zich graag voeden met levend voedsel, zou er geen aanslepen aan zijn en zouden eventuele jongen tekort kunnen komen. De pop is, zodra de rust was hersteld, gelukkig weer doorgaan met broeden. Hoe groot het legsel was hebben we toen niet gezien, omdat we bang waren voor verstoring.

De heer van Berkel van het bondsbureau heeft ons pedurende die tijd desgevraagd voedings- en andere adviezen gegeven. Op 1 juni merkten we dat er iets bijzonders aan de hand moest zijn. De verditer-man verzamelt een bek vol met vliegjes en spinnen en vliegt er mee naar de nestkast. We zorgen er voor dat er ook

voldoende buffalowormpjes, witte meelwormen, wasmotlarven en maden beschikbaar zijn. Er waren duidelijk jongen en op 6 juni hebben we er met eigen ogen vier geteld. Met het ringen hadden we ook geen ervaring, maar het lukte wel alhoewel niet zo gemakkelijk. Twee jongen hebben we geringd met 2.5 mm ringen en de andere twee met ringen van 2.9 mm. De jongen zagen er goed uit, ze waren duidelijk goed gevoerd. In die periode zong ook de pop af en toe, dat hadden we eerder nooit gehoord. Tijdens het broeden liet de man nauwelijks van zich horen, doch zodra de jongen waren geboren zong hij weer als voorheen. Op een gegeven moment leek het of man en pop ruzie met elkaar zouden krijgen. Ze waren wat kortaf zeg maar, maar wat later bleek de aanleiding; de inzet van een tweede broedsel. Zonder de jongen te verwaarlozen, begint de pop in de tweede week alweer met nestmateri-

Verditer vliegenvanger

ose/

De/

aaf te sieren. Op 15 juni, tegen de avond, vloog het eerste jong uit. De ouders bleven wel in de buurt maar wat later schijnen ze hem vergeten te zijn, althans de jonge vogel werd niet gevoerd. Later in de avond hebben we dat jong weer terug in het nest gezet, zonder enig probleem. De volgende namiddag vliegt het weer uit, redelijk fladderend nu en de pop voert. De dag daarop vliegen de resterende drie jongen uit. Onze indruk was dat ze niet alle vier even goed gevoerd werden, wie het hardst piepte kreeg het meest. De volgende dagen werd het koud en nat en waarschijnlijk daardoor zijn er twee jongen doodgegaan. De man blijft de twee overgeblevenen goed voeren en de pop begint nu daadwerkelijk aan de bouw van het tweede nest, bovenop het eerste. Rond 24 juni zien we de jongen pogingen ondernemen om zelf spinnen en vliegjes te vangen; vier dagen later zijn ze duidelijk zelfstandig. Nu begint hun pa wat agressief tegen ze op te treden; rivalen? Reden om de jongen uit te vangen en apart te zetten. Na ongeveer acht weken is er van die twee nog één doodgegaan, maar die heeft nooit echt lekker gezeten. Op 22 juni had de pop het eerste eitje van de tweede ronde gelegd en op de 25e waren er 4 eitjes. De pop zit nu vast te broeden. Het is 6 juli als het eerste ei uitkomt en op 7 juli het tweede en het derde; het vierde blijkt niet bevrucht te zijn. De eitjes zijn rozeachtig van

kleur met donkerder vlekjes. Man en pop voeren samen hun jongen. Bekjes vol met opgebraakte vliegjes e.d. worden in de sperrende bekjes van de jongen geheveld. Op hun vijfde levensdag zijn ze geringd; ringmaat 2.5 mm. Pas na 16-17 dagen, ze hebben kennelijk geen haast, vliegen de jonge vogels uit. Het voedsel wat wij ze geven verschilt niet van dat wat tijdens de eerste ronde beschikbaar was. Een van de drie jongen vloog zich helaas dood tegen een raam in de volière, reden voor ons om de ramen met wat takken te 'behangen'. Na drie weken hebben we de jongen van ronde twee bij de jonge vogel van de eerste ronde geplaatst; in totaal drie mooie jonge verditers uit twee legsels van in totaal acht eitjes waarvan er een onbevrucht was. Zie ook Onze Vogels, pagina 266, jaargang 1992. We zijn overigens nog niet aan het eind van het verhaal, want in dezelfde volière is een paartje **Witkeelnachtegalen, Erithacus sibilans**, tot broeden gekomen. Eerder in Onze Vogels, pagina 448, jaargang 1992, heeft u over een geslaagde kweek met deze soort al een uitgebreid verslag kunnen lezen. Onze ervaringen zijn op enkele punten anders. Eind mei zingt de man veelvuldig, van vroeg tot laat, en vertoont baltsgedrag. Beide vogels hebben dan de staart wijd gespreid en wat opgeheven. Samen zoeken ze een nestblok (natuurblok) uit op 2 meter hoogte. Beurtelings bevinden ze zich

daar even in. Op 25 mei 's ochtends houden ze zich enkele uren achtereen in de nabijheid van dat nestblok op; het popje vaak op de grond en de man in het blok met de kop door het invleggat naar buiten en zingt dat het een lieve lust is. De volgende dag steken er wat takjes en ander nestmateriaal uit het invleggat van die nestblok. Bij controle bleken er zich op een wat dunne onderlaag twee eitjes in te bevinden met daar bovenop weer nestmateriaal. Op 27 mei was er een mooi rond, komvormig nest gemaakt en de twee eitjes waren daarin als het waren verweven. Die eitjes bleken overigens niet van de witkeeltjes te zijn maar van andere vogels. De witkeeltjes hadden dus die nestblok maar inbeslaggenomen. Bij het maken van dat nestje hadden de vogels ook gebruik gemaakt van plantaardig spul uit de moerasbak, stukjes groen prut, riet e.d.. Tijdens dat ze aan het nest bezig waren, hebben we de vogels verschillende malen ook zien paren. Op 29 mei het eerste lichtgroenige eitje met veel roestbruine vlekjes, 31 mei het tweede, 1 juni het derde en op 2 juni het vierde, waarna er door het popje vast werd gebroed. Ze kwamen alleen van het nest om wat te eten, zich te ontlasten en wat te badderen in het stroompje langs de moerasbak. Op 14 juni is het eerste eitje uitgekomen, de andere dag het tweede en daar blijft het bij. De twee jongen worden door beide oudervogels goed gevoerd. Beur-

Vogels kweken, fantastisch!

tellings struinen ze de volièrte af op zoek naar insecten. In een hoek van de volièrte hadden we wat fruitafval gedeponeerd en dat trok nogal wat fruitvliegjes aan die door de vogels dankbaar werden gesnapt. De man neemt ook buffalowormpjes op. De vijfde dag zijn de twee jongen geringd; ringmaat 2.9 mm. De ontlasting van de jongen in het nest wordt door de oudervogels in de snavel genomen, vervolgens vliegen ze dan tegen het gaas en laten het daar vallen. Op 25 juni zijn de twee jongen uitgevlogen en worden nog steeds goed door de oudervogels gevoerd. Ze blijven vaak op een bepaald verscholen plekje heel dicht bij elkaar zitten. Zie foto waarop de weke wifachtige sna-

vel-
hoeken opvallen.
Op 2 juli beginnen de jongen al zelf insecten te vangen en op een leeftijd van drie weken zijn ze zelfstandig. We hebben ze, zonder dat dit problemen gaf, bij de oudervogels in de volièrte kunnen laten. Witkeel-nachtegalen zijn rustig en verdraagzaam. Naast de extra's die we hebben genoemd, staat de vogels dagelijks het volgende voedsel ter beschikking: Universeelvoer, meelwormen en fruit, zoals appel, peer, sinaasappel enzovoorts. Maar ze we-

ten
ook veel in de volièrte voorkomend levend voedsel te vergaren. De vele struiken trekken de nodige insecten aan, de grond is humusrijk en biedt ook het nodige, fruitafval zorgt weer voor fruitvliegjes en een stapel rottend hout en de moerasbak leveren de nodige larfjes en ander eetbaars op. Kortom, het is vooral door het scheppen van een zo goed mogelijk biotoop, dat al voor een belangrijk deel in het voedselaanbod voor de vogels voorziet.

Midden boven: Twee jongen witkeelnachtegalen in hun vaste schuilplaats.
Rechtsboven: Jonge witkeelnachtegal. Rechtsonder: Jonge verdivers in het nest.

Zelfvertoon van vogels

Een vogel die een duidelijk herkenningsteken heeft, gebruikt dit gewoonlijk bij het zogenaamde zelfvertoon. Dit is een algemene regel in de vogelgedragskunde en het aantal voorbeelden dat men hiervan kan geven is vrijwel onbeperkt. We noemen de oprichtbare kuif van de kaketoos, de rode borst van het roodborstje, de verenkraag van de kemphaan enz.. In het bijzonder komen dergelijke opmerkelijke kleuren of tekeningen bij de mannelijke exemplaren voor. Vroeger dacht men dat dit o.a. was om de natuurlijke vijanden af te leiden van de broedende vrouwtjes. Tegenwoordig is men door nauwkeurige studie de mening toegedaan dat dit een onderlinge kruising van verwante soorten tegen gaat; een soort voortplantingsbarrière. Instinctief wenst een vrouwtje namelijk een man van haar eigen soort als partner.

Polygaam

Er zijn verschillende vogelsoorten waarvan de mannelijke exemplaren polygaam zijn, die er twee of meerdere vrouwtjes op nahouden. Onder andere komt dit voor bij wevers welke afkomstig zijn uit Afrika. Men dient met een dergelijke levenshouding rekening te houden en als u derhalve wevers aanschaft en er ook mee wilt kweken, doet u er verstandig aan om naast een mannetje ook een vier-tot vijftal vrouwtjes te kopen. Bekende wevers zijn oranjewever, grenadierwever, dottergele wever etc. Allemaal zeer interessante en uitstekende koolvogels.

Over kleurkanaries

Zilverphaeo

Bij phaeo kanaries wordt het eumelanine totaal belet op te treden inhoudende, dat door de werking van de inofaktor **geen zwart** en tevens ook **geen bruineumelanine** gevormd wordt. Voor de zichtbaar overgebleven kleur bij phaeo's is uitsluitend het bruin phaeomelanine verantwoordelijk. Omdat één van de twee basis pigmenten, hier het eumelanine dus, zich niet meer kan manifesteren, wordt het totaalbeeld t.o.v. de klassieke zilverbruine, lichter van tint. Zodra één van de twee basis pigmenten wegvalt, houden wij een vogel met enigszins rode, soms vrij helder rode ogen over. De ino faktor, verantwoordelijk voor deze verschijningsvorm, vererft **onafhankelijk** hetgeen wil zeggen dat deze faktor **niet** gekoppeld is aan het geslachtschromosoom. Juist omdat de vererving onafhankelijk is moeten **beide** vogels die het koppel vormen, die faktor al dan niet zichtbaar bezitten om de nateelt geheel of gedeeltelijk de verschij-

ningsvorm phaeo mee te geven. Dat ze die faktor bezitten wil dus **niet** zeggen dat dit in de verschijningsvorm altijd te zien is. De vogels kunnen die faktor **onzichtbaar** bij zich dragen en als dat zo is hebben wij te doen met z.g. splitvogels. Split wil zeggen: meervoudige vererving. Als wij twee ino verervende vogels, een bruine en een zilverbruine aan elkaar paren dan krijgen in de nateelt een deel van de jongen, van elk van de ouders die faktor mee zodat hieruit ino (phaeo) jongen geboren worden. De kleur kan in hier genoemd voorbeeld zilver of niet zilver zijn, bovendien kunnen zich hieronder zowel mannen als poppen bevinden. Paren wij twee gepigmenteerde vogels, die beide **de ino faktor tonen**, dan zal de nateelt geheel uit phaeo's bestaan. Bij phaeo mannen is altijd minder phaeomelanine waarneembaar dan bij phaeo poppen, m.a.w. de popjes zullen het meest aan bruine kleur tonen. De vleugel- en staart-

Zilverphaeo

use!

De

pennen zijn duidelijk met phaeo omzoomd, in het rugdek ontstaat een soort marmereffect, ook wel schubtekening genoemd. Bezit een vogel een **teveel** aan phaeomelanine in het rugdek, dan zal dit afbreuk doen aan de vereiste marmertekening, een meer vloeiend rugdek zal dan zichtbaar worden en dat is bij de gewone zilverbruine wel eis maar bij de zilverphaeo juist niet. Zodra er sprake is van opeenhoping van phaeomelanine in de rug dan zien wij een soort streepingspatroon ontstaan en ook dat is hier foutief. Zien wij in deze kleurslag een te weinig aan bruin, dan kan dit het gevolg zijn van een te sterk werkende intensiefaktor. Bij zilverphaeo's, die in het bezit zijn van de dominant-witfaktor, zal een sterk werkende intensiefaktor tevens een teveel aan vetstofkleurige aanslag in de schouders en in vleugel- en staartpennen tot gevolg hebben. Natuurlijk mag elke vogel, die in het bezit is van de dominant-witfaktor, minimaal aanslag laten zien meer **teveel is foutief**. **Recessieve** zilverphaeo's kunnen geen spoor van vetstofkleurige aanslag laten zien en dat is dus een pluspunt m.b.t. de bijkleur. In het

vraagprogramma ingaande 1993 worden deze dan ook in een afzonderlijke klasse gevraagd. Als wij het bovenstaande goed in ons opnemen, dan hoeven wij alleen nog maar toe te voegen dat de phaeotekening zoveel mogelijk aan de bovensnavel moet beginnen en daarmee hebben wij dan de voornaamste pigmenten voor tentoonstellingsvogels in deze kleurslag genoemd. Aan de bijkleur zijn behalve de reeds genoemde aanslag, nog de volgende eisen gesteld: een zuivere zilvertint, niet te licht in flanken, onderlichaam of borst. Als wij dit nader bekijken dan mogen wij stellen, dat er **geen sprake mag zijn van een te witte tint**, zowel borst, flanken als onderlichaam moeten voldoende bruinbezit tonen. Voldoende wil overigens **niet** zeggen, dat op genoemde plaatsen evenals op de rug, marmertekening te zien moet zijn, wij hebben te maken met een zilverkleurige vogel en dan moet de zilvertint goed waarneembaar zijn. Tot zover de eisen gesteld aan deze kleurslag. Kijken wij even naar de mogelijke samenstelling van kweekparen. Zoals gesteld geven twee phaeo's uitsluitend phaeo's in de nateelt,

is **één** van de ouders **niet phaeo** en de ander wel, dan geeft dat in de nateelt uitsluitend split vogels, zowel mannen als poppen. Geen phaeo's dus. Paren wij twee vogels, beide split voor die faktor dan krijgen wij bij benadering éénvierde deel phaeo's, éénvierde deel niet phaeo en de overige jonge vogels zullen split zijn voor die faktor. Een split ino, gepaard aan een ino geeft voor de helft ino's (phaeo's) en de andere helft bestaat uit splitvogels. Deze paring is v.w.b. kwalitatief goede tentoonstellingsvogels al vaak succesvol gebleken. Ook m.b.t. de doelstelling is dit wat gunstiger in aantal dan voorgaande mogelijkheid. Tot slot nog een split ino gepaard aan een niet ino, dit geeft geen ino's, wel zal zo om en nabij de helft van het totaal aantal jonge vogels split zijn voor die faktor, de overigen niet. In de praktijk horen wij vaak dat liefhebbers in hun klassieke bruine en zilverbruine vogels, de ino-faktor inkweken om te bereiken dat de nakomelingen een mooi vloeiend rugdek tonen. Meestal is het ook zo dat de ino verervende popjes een mooi vloeiend rugdek laten zien maar dit gaat dan vrijwel altijd samen met een minder vol-bruine tint inhoudende, dat hetgeen wij op één punt winnen, elders weer teniet wordt gedaan. Overigens, **inkweken is dat hier wel een juiste uitdrukking ?** M.i. geldt eerder het tegenovergestelde, er worden hier immers factoren ingezet waardoor bepaalde enzymen niet meer werkzaam zijn met als gevolg, dat wij een vogel overhouden met slechts een deel van het oorspronkelijke pigment bezit. Bovendien, als er iets ingekweekt zou zijn in de zin van toegevoegd, dan zou de mogelijkheid aanwezig moeten zijn om het er weer uit te kweken en dat is hierbij onmogelijk. Mogelijk is de benaming "ino-bloedig" niet meer juist.

Phaeo

Tekst: A.v.Eck.

De Scotch Fancy

Tekst: A. van Dun, Goirle.

Bij het bespreken van bepaalde rassen, komen we nogal eens tot de opmerking, deze behoren tot de "oude rassen" en de Scotch Fancy behoort hier dan ook bij. Wanneer dit ras ontstaan is, zal wel een vraagteken blijven. De veronderstelling is dat het in het begin van de vorige eeuw is geweest en vermoedelijk aan de Westkust van Schotland. De Scotch Fancy heeft in de jaren daarna nog verschillende veranderingen ondergaan, maar voor zover na te gaan in de verschillende boeken geschreven in de vorige eeuw, was het al een vogel, alhoewel hij veel kleiner was, waarvan het lichaam al de "cirkel"-vorm bezat en de gebogen staart. Het lichaam had niet het smalle lichaam met de mooie overgang van hals naar rug, maar de hals was korter en voller, en breder in de schouders. Ook de staart was korter. Toen eind van de vorige eeuw, de populariteit toenam, waren er ook kwekers, die het type wilden verbeteren en wel door een langere lichaamsvorm en staartlengte, maar ook door de neklengte te verbeteren. Voor de lengte van de nek, het kleine kopje en de grootte, werd er gebruik gemaakt van de Belgische bultkanarie. Het gevolg hiervan was wel, dat de rugronning minder werd, met brede schouders en de kop en hals niet boven de schouders uitkwamen, waardoor de cirkelvorm weer verdween. In verschillende oude boekwerken komen we tekeningen tegen van dit type en we zien dan welke veranderingen dit ras ondergaan heeft (zie tekening). Er zijn ook perioden geweest rond de eeuwwisseling, dat de vogels welke toen ontstonden, met de volle brede schouderpartij en de omschreven vorm, ook hun waardering kregen op de shows en met het predikaat kampioen naar het huis van hun eigenaar terugkeerden. Ook deze eeuw kende nogal wat veranderingen in het type van de Scotch Fancy, waarbij wat jaren terug het type wat we nu vragen er was, maar het probleem was toen

nog wel de grootte en velen waren ook daardoor nog centimeters te klein. De standaard geeft aan dat de grootte 17 cm minimaal moet zijn en in deze lengtemaat moet het lichaam smal en slank zijn. Het kopje moet klein en ovaalvormig zijn en vloeiend overgaan naar de lange, smalle nek. De overgang van nek naar schouders is heel belangrijk, want de schouders moeten smal en goed afgerond zijn en ook vrij hoog gedragen. Door de smalle schouders ontstaat er ook een mooie vloeiende overgang vanaf de hals naar het lichaam. De Scotch Fancy, welke vanaf de voorzijde gezien, de schouders uitlopend zichtbaar heeft, zal het predikaat kampioen nooit verdienen. Het lange smalle lichaam moet overgaan in een lange smalle staart, welke dan ook samen met het lichaam de mooie gebogen vorm moet hebben, met als

"Type eind vorige eeuw".

ideaal half maan-vormig. De borst moet een vrij strakke lijn hebben, waarvan het bovenbeen net iets zichtbaar mag zijn en de pootjes licht gebogen. Ook dit ras behoort tot de gladbevederde, dus een goede strakke bevedering zal bij de beoordeling zeker verwacht worden, want juist deze vogels zullen hun goede vorm of ras eigenschappen hierdoor beter laten zien. Ook de vleugels moeten goed aangesloten op het lichaam gedragen worden, waarbij de uiteinden hiervan in een vloeiende lijn naar de gebogen staart overgaan. Als kweekvogel kunnen we weer zeggen een vogel, welke indien hij in goede conditie is en zijn leeftijd heeft, ook weinig of geen problemen zal geven tijdens de kweekperiode. Daar ook steeds meer de nadruk gelegd wordt op de grootte, het advies, begin met vogels van formaat, want klein x klein zal ook weer als uitkomst geven "te klein".

Ook de bevedering moet steeds meer de aandacht krijgen, want wat strak moet zijn, daar zal ook bij het samenstellen van de kweekparen op gelet moeten worden. Vele jaren is men er bij vele rassen met de bevedering wat te gemakkelijk aan voorbij gegaan, maar als wij naar een perfectie streven, dan zullen we ook hier de volle aandacht aan moeten besteden. Ook de eigenschappen om de mooie cirkel-vormige vorm te laten zien moeten al bij de kweekparen aanwezig zijn, want hier geldt ook het gezegde, wat er bij de jonge vogels niet is meegegeven door de ouders, dat zal er ook nooit goed uitkomen. Om goede

kweekparen samen te stellen, zal men steeds moeten proberen om vogels samen te brengen die de eigenschappen zo goed mogelijk bezitten en ook laten zien. De Scotch Fancy is ook een beweeglijke vogel, waardoor de vogel die de goede eigenschappen bezit, dit ook regelmatig zal laten zien. Telkens als deze vogel op de zitstok plaats neemt, zal de staart onder de zitstok worden gestoken en zal de ronding van lichaam en staart beter tot zijn recht komen. Denk ook aan het onderlichaam, want dit moet ook vol zijn, waardoor de ronding van lichaam naar staart een betere vloeiende lijn krijgt. De vogels die dit missen, zullen meestal het hoekige model laten zien en dit model vragen we nu juist niet bij de Scotch Fancy. Over de bevedering is al gezegd, dat deze strak en goed gesloten moet zijn. In het verleden zijn ook de

krulveren een onderdeel bij deze vogels geweest en dit punt vraagt nog steeds onze aandacht. De vraag, hoe krijgen we deze bevedering strak? Vele meningen zijn hierover, zoals bijv. het inbrengen van de cinnamon factor of de intensief factor, die de groei van de bevedering zou afremmen en we daardoor weer een betere en strakke bevedering zouden krijgen. Maar wat te denken van de intensieve vogels bij de postuurkanaries waarbij de bevedering doorgekleurd is tot in het topje van de veer, ook vol van kleur en toch een lange en brede bevedering. Maar ook het tegenovergestelde is hier mogelijk. Hoeveel vogels zijn er vol intensief met een zachte bevedering, door de aanwezige afwijkende structuur van die bevedering en hierdoor ook steeds een losse bevedering laten zien. Uit de paring intensief x schimmel zonder te letten op de bevederingsstructuur, is het mogelijk om hieruit vogels te kweken, waarvan men alleen maar kan zeggen, wat is de bevedering toch lang en ook veel te los. Ook hier weer de stelregel, selectie op: bevederingslengte; breedte; zacht of hardheid door de invloed van de bevederingsstructuur. Er zijn diverse kwekers, die hierin al zo veel inzicht en ervaring hebben, waardoor ze steeds goede bevederde vogels op de tentoonstellingen brengen. Probeer ook om bij deze groep aansluiting te krijgen, want iedere keurmeester maakt graag de opmerking op het keurbriefje: vogel heeft een mooie strakke bevedering! En juist dit geeft de eigenaar voldoening van zijn werk en komt dan ook weer ten goede van onze vogels.

KALENDER 1993

De Splendid Parkiet.

De splendid parkiet (*Neophema splendida*), die ook wel glansparkiet wordt genoemd, heeft als woongebied de binnenlanden van zuidelijk Australië. De lengte van deze vogels is ongeveer 19 cm. Een signalement lijkt me volstrekt overbodig, want de foto is eenvoudig prachtig. De man is onmiddellijk te herkennen aan zijn scharlakenrode borst. Onvolwassen vogels lijken veel op de pop, maar de mannetjes hebben dan reeds een blauwer gezicht. De rode veertjes krijgen ze ongeveer twee maanden nadat ze het nest hebben verlaten. Evenals de turquoiseparkiet beschouwde men ook deze parkiet geruime tijd als uitgestorven. Maar gelukkig heeft het in het wild levende bestand zich gedurende de laatste tientallen jaren weer enigszins hersteld. De vogels bewonen de droogste gebieden en in veel gevallen ver verwijderd van het water. Het schijnt dat ze geruime tijd zonder water kunnen en dat de dauw op de planten voldoende voor ze is. Om te nestelen zoeken deze vogels een holle boom of een andere holte in een stronk op. Hierin komen drie spierwitte eieren te liggen, soms echter één of twee meer. Het broeden duurt ongeveer negentien dagen en de jongen blijven betrekkelijk kort in het nest, slechts een week of vier. Wat het voedsel betreft, stellen ze zich tevreden met graszaden en zaden van andere kruidachtige planten.

Volgens David Alderton zijn er reeds diverse mutaties gefokt en hij zegt dat de blauwe kleurslag het algemeenst is. Hij steekt echter een waarschuwend vinger op: net als bij de monniksparkiet moet men nooit ofte nimmer blauwe met elkaar paren, vanwege de lethale (dodelijke) factor.

(Van David Alderton zijn vorig jaar twee prachtige boeken over papegaaien verschenen, vertaald door ondergetekende.

Bij uitgeverij Tirion verscheen "U en uw voliërevogel" en bij uitgeverij M & P "Papegaaien". Het eerstgenoemde boek gaat echter niet uitsluitend over papegaaiachtigen, maar passereren ook andere kooivogels de revue.)

Meindert de Jong.

geitemo
kikk

ssel

De

Over elk en erbekken

Tekst: Meindert de Jong. Foto's: P.Rodgers.

Nachtzwaluwen worden ook wel geitenmelkers genoemd. Deze naam is ontleend aan het oude volksgeloof, dat meende dat deze vogels 's nachts de melk van geiten (en andere vee) dronken. Men onderscheidt tegenwoordig ongeveer 67 soorten. Zoals de naam reeds aangeeft, hebben deze vogels een nachtelijke leefwijze. In het donker maken ze namelijk jacht op insecten die zich dan buiten wagen, zoals nachtvlinders, motten en diverse keversoorten. Het snaveltje is erg klein maar kan zeer breed geopend worden. De borstels rond de snavelbasis en de enorme mondholte zor-

gen voor een fantastische "luik" waaraan geen insect ontsnapt. De pootjes zijn betrekkelijk kort, de ogen erg groot. De vleugels zijn lang net als de staart. Overdag rusten deze vogels meestal op de grond. Daar hun verenpakje veel weg heeft van dor gebladerte, komt het prachtig overeen met de omgeving, een camouflage die zijn weerga nauwelijks kent. De vogels broeden gewoonlijk op de grond. We gaan het nu niet hebben over "onze" nachtzwaluw maar over zijn gevlekte naamgenoot, die domicilie heeft in vrijwel geheel Australië, met uitzondering van de kunstgebie-

Over geitemelkers en kikkerbekken

den in het oosten en zuidoosten. De vogel heeft een lengte van circa 30 cm. De bovendelen zijn fraai "gemarmerd": zwart, grijsachtig en bruin. De onderkant is donker-en lichtbruin gebandeerd. Op de eerste vier grote slagpennen bevindt zich een witte vlek, die in de vlucht een witte vleugelstreep te zien geeft. In tegenstelling tot de soorten die hier veel op lijken, bevindt zich geen wit in de staart. Opvallend zijn vooral de witte keelvlekken. Zoals alle nachtzwaluwen plegen te doen, jaagt ook deze soort 's nachts op allerlei insecten, voornamelijk nachtvlinders. Hij foeraagt boven de boomkruinen of laag over het grasland. Buiten de paartijd leven de vogels solitair. Overdag rusten ze op de grond en als ze worden opgejaagd vliegen ze een eind weg om even later weer op de grond neer te strijken. De roep wordt beschreven als "zeer eigenaardig": het is een drie keer herhaald "kow, kow, kow", gevolgd door zoiets als "gobble, gobble, gobble"; de "knows" worden vrij luid geuit, de rest loopt zoetjesaan af, verminderend in volume. Er wordt geen nest gebouwd; het ene ei wordt zonder meer op de grond gedeponeerd. Het ei is gelig groen met purperkleurige of blauwachtige vlekjes. Tot de familie van de nachtzwaluwen horen ook de kikkerbekken. Het zijn eveneens "vogels van de nacht" en lijken ook veel op de nachtzwaluwen. Hun verenpakje is zeer zacht en vormt een fraaie schutkleur. Deze lijkt namelijk veel op boomschors. De poten zijn vrij zwak en het snaveltje is klein, maar kan zeer wijd worden opengesperd tot een enorme "mull". Zij jagen echter niet op dezelfde manier als de nachtzwaluwen, die hun poot vliegend bemachtigen. Kikkerbekken duiken vanaf een uitkijkpost naar beneden en bemachtigen hun prooi op de grond. Deze bestaat uit ongewervelde dieren en kleine zoogdieren, maar het voornaamste voedsel schijnen kevers te zijn. Overdag rusten de kikkerbekken in geboomte, maar zitten dan veel meer rechtop dan de nachtzwaluwen plegen te doen. Als ze

doodstil zitten met bijna gesloten ogen, lijken ze precies op een stuk dode tak. De nachtzwaluwen hebben borstelveertjes aan de snavelbasis; maar bij de kikkerbekken zijn deze veel opvallender; ze wijzen in de richting van de neusgaten en naar de snavelpunt. Tot de Australische kikkerbekken van het geslacht **Podargus** horen drie soorten, waarvan hier de **Marbled frogmouth (Podargus ocellatus)** is afgebeeld. Vertaald zou dit zijn "gemartelde kikkerbek" maar ik weet niet of dat de juiste Nederlandse benaming is. Deze vogels zijn ongeveer 38 cm lang.

Het talrijkst schijnen deze vogels voor te komen in de regenwouden van Noord Queensland. (Ook op Nieuw Guinea schijnen ze voor te komen.) gewoonlijk zijn ze alleen of in paren te zien. Ze worden echter meer gehoord dan gezien. Hun roep is een eentoning, vaak herhaald "koeloe - koeloe - koeloe". Het nest is een plat bouwsel van dunne takjes, stengel-tjes en dergelijke, waarop de twee witte, vrijwel ronde eieren komen te liggen.

Diverse auteurs beweren evenwel dat er slechts één ei wordt gelegd.

Tulp

We boffen toch maar in deze tijd, nu allerlei soorten tulpen voor een luttel bedrag te koop zijn. Lodewijk de Veertiende moest nog een fortuin uitgeven, als hij zijn maitresse met drie (!) tulpen wilde verrassen. De handel in de bollen van de tulp heeft indertijd zelfs nog tot grove speculaties geleid. Over de herkomst van de tulp zijn al vele publicaties verschenen. Het is vrijwel zeker dat onze tulp uit Centraal-Azië stamt, vanwaar ze over diverse streken van Oost- en Zuid Europa werd verspreid om via de landen rondom de Zwarte Zee en het steppegebied van de Kaukasus onze lage landen te bereiken. Clusius, verbonden aan de Universiteit van Leiden, introduceerde de tulp in Nederland en succes bleef niet uit. Na vier eeuwen bloembollencultuur is er door intensief kruisingswerk een groot aantal sterke en mooie tulpen ontstaan. Darwinhybriden, liebloemige soorten, dubbele tulpen, parkiet-en papagaaitulpen, bij ieder verkooppunt van bloemen zitten wel tulpen in het assortiment. Welke tulp u ook kiest, verwijder altijd direct bij thuiskomst het witte onderste stuk van de stengel en zet de tulpen daarna, in stevig papier gewikkeld, enkele uren weg in een emmer water. De stelen kunnen zich dan goed volzuigen. De volgende stap is met een scherp mes de stengel schuin af te snijden. Op deze manier behandeld gaan uw lentebloemen het langst mee.

Volwassen violetblauwe organist

Kweekervaringen met de Violetblauwe organist

(*Euphonia violacea*)

In oktober 1991 kwam ik bij een grote importeur in Rotterdam, tussen een zending tangara's een paar violetblauwe organistjes tegen die er goed bij zaten. Als liefhebber van onder andere deze groep vogels, werd er al gauw een paartje uitgezocht samen met een paar Schranki tangara's.

Thuis in Friesland aangekomen, werden ze eerst in een kistkooi geplaatst van 100x50x50 cm, waarna ze al spoedig verhuisden naar een van mijn vier vluchten. Deze vlucht is 5 meter lang, 2 m breed en bijna 3 m hoog, en gebouwd in een stenen schuur, van 5 bij 8 meter grondoppervlak die speciaal voor de vogels is gemaakt. Het bouwwerk is geïsoleerd met 10 cm dik tempexplaat tussen het dak en 4 cm tussen de zijmuren. Het geheel is getimmerd met gipsplaten. De vluchten zijn aangekleed met rietmatten aan de zijanten en als beplanting gebruik ik diverse soorten kamerplanten zoals *Ficus benjamini elastica*, *Lyrata* en *Yucca*'s variërend van 1 tot bijna 3 m hoog. De planten staan in grote losse bakken of emmers van 10 tot 50 l inhoud. Dit is om ze gemakkelijk te verplaatsen bij de

schoonmaak van vlucht of de plant zelf. Ook is er nog een z.g.n. bromeliaboom geplaatst, die bestaat uit een stuk of wat dikke takken of boomstammetjes van rond de 10 cm met daaraan de bromelias gehangen. De verlichting bestaat uit TL lampen met schakelklok en automatische dimmer en brandt van 7.00 tot 22.00 uur. Verder is er nog een gaskachel met thermostaat die de temperatuur rond de 20°C moet houden. De luchtvochtigheid ligt tussen de 70 tot 90%. Als bodembedekking wordt een dikke laag grof metselzand gebruikt. Als voedsel krijgen ze ietwat grof geraspte appel, fijngeprakte tahoe(sojakaas) afwisselend aangevuld met wat geweekte rozijnen, stukjes druif of rode bessen uit de diepvries. Dit gaat in een grote kom bestrooit met lorifood, een theelepelt gistocal, het univer-

seelvoer van Tovo ijzerarm en C&D mix. Het wordt door elkaar gemengd en afgemaakt met een paar eetlepels roosvicé. Vervolgens komt er een reepje banaan op, waar ze lekker in kunnen pikken. Naast dit voer krijgen ze natuurlijk ook levend voer, wat bestaat uit witte meelwormen, buffalo's, diepvries mierenpoppen en pinky's. Toen de vogels een beetje aan hun nieuwe verblijf gewend waren, die ze overigens deelden met een paartje amazilie kolibries, 1-1 bruinkeel nectarvogel, 1-1 splendid nectarvogel en een paartje turquoise tangara's waar ik ook jongen van heb, viel het op dat de organistjes steeds in elkaars gezelschap waren. Ook zong het mannetje geregeld een leuk niet te hard melodietje. Op een gegeven moment begonnen ze de nestkorfjes die hier en daar verspreid opgehan-

gen waren te inspecteren en enkele dagen later werd langzaam met de nestbouw begonnen. Het werd vervaardigd van cocosvezel, sisaltouw, sphagnum (mos) en wat veertjes. Het werd keurig afgewerkt. Groot was het genoegen toen 9 februari 1992 het eerste eitje was gelegd, waarna er nog vier volgden. Toen er na ruim 14 dagen nog geen jongen waren, besloot ik de eieren te inspecteren. Er bleken er nog maar drie in te zitten waarvan twee met een volgroeid jong, maar niet in leven helaas! De eieren hadden een beigeachtige kleur met donkerbruine tot rode vlekjes, vooral aan de stompe kant en waren 18 bij 13 mm groot. Het bleef vervolgens een poosje rustig met de organistjes, maar begin april begonnen ze weer met een nieuw keurig nestje, waarin 13 april het eerste eitje werd gelegd, in totaal vier stuks. Alle eitjes bleken bevrucht en na 13 dagen broeden lagen er twee jongen in het nest, de volgende dag waren er vier jongen. De kleur was donkerbruin tot zwart. Ze groeiden ontzettend snel, zodat na vijf dagen de met ventiel-slang voorziene ringen van 2,5 mm amper pasten. Het levend voer verdween als sneeuw voor de zon, ook al omdat de medebewoners er dapper van mee aten. Daar ik vaak een groot gedeelte van de dag weg ben, vanwege mijn werk, verzorgt mijn vrouw de vogels ook en zij heeft er gelukkig ook wel schik in. Na een week werden de donsstoppels al vervangen door lichtgroene veertjes en na 16 dagen vlogen de jongen uit om niet meer naar het nest terug te keren. Ook nu nog hielp het mannetje flink mee met voeren, alhoewel hij zich met het broeden geheel afzijdig had gehouden. Na een paar weken waren de jongen al op de voedertafel te vinden. Die tafel is 1 meter hoog geplaatst, en ze snoepten al uit de bakjes. Het jeugdkleed was grotendeels groen, aan de onderkant iets lichter gekleurd en leek veel op dat van de volwassen pop. Toch na ongeveer drie maanden, begon er bij een exemplaar wat felier geel zichtbaar te worden en ook op het voorhoofd kwam nu wat geel door. Het is een mooie man geworden en de andere, drie poppen. Eén man en 3 popjes, geen slecht resultaat denk ik dan. En als alles zo goed blijft gaan zijn ze in Breda op de COM tentoonstelling te bewonderen geweest, waar ik ze als eerste eigen kweek instuur-

de. Nu ik dit schrijf zijn de vogels een half jaar oud en de pop zit nu opnieuw te broeden op 5 eitjes, dus afwachten maar. Ook wil ik u een leuk voorval niet onthouden. Eén der jonge popjes begon vier weken terug al met de bouw van een nest wat mij verwonderde, daar de vogel nog zo jong is. In dit nestje kwamen 4 eitjes te liggen en ze werden goed bebroed. Er kwamen weliswaar geen

jongen uit, daar ik er geen man bij heb maar toch! Zo, dat was in het kort een opsomming van mijn kweekervaring met de violetblauwe organistjes. Hopende dat u er wat van heeft opgestoken of anders misschien wat meer belangstelling hebt gekregen voor deze toch wel delicate vogeltjes.

2) Nestkorf met daarin de pop

3) Vader en drie jongen van 2 maanden oud.

osel

De

Leerproces bij de vogels.

Aanpassingen die in de evolutie tot stand zijn gekomen, zorgen ervoor dat de vogels op de juiste tijd speciaal het juiste leren. Bij vogels werd die aangeboren aanleg uitgebreid onderzocht. Zo blijken sommige soorten de soorteigen zang eerst te leren, maar ze hebben dan toch het vermogen om de te leren zang zonder desbetreffende ervaring te herkennen. Draait men voor jonge vogels bandopnamen van verschillende zangen af, dan kiezen ze altijd de soorteigen zang als voorbeeld om na te bootsen. Ook het voorwerp van hun latere seksuele handelingen wordt door een groot aantal vogels reeds in de vroege jeugd geleerd. Dit gebeurt lang voordat ze geslachtsrijp worden, in een bepaalde **kritische of gevoelige periode**. Veel soorten die door de mens zijn grootgebracht, zoals kalkoenen en pauwen, baltsen later tegen mensen, ook als ze inmiddels met hun eigen soortgenoten hebben samengeleefd. Zelfs na een gedwongen paarvorming met een soortgenoot blijkt deze voorkeur zelfs bestaan.

Aan het begin van dit artikel noemden wij de **kritische fase** of de **gevoelige periode** als de tijd waarin men in staat is om gemakkelijk te leren. Het resultaat kan in de verschillende levensfasen van een vogel zeer verschillend zijn, vooral wat de duurzaamheid daarvan betreft. Wij doelen hiermee niet zozeer op het bekende verschijnsel, dat het leervermogen als regel op latere leeftijd afneemt, want dit kan hoogstens bij een aantal vogel met een lange levensduur van betekenis zijn en een zekere rol spelen. Van meer belang is het feit, dat er bij een groot aantal vogels in de individuele ontwikkeling bepaalde perioden zijn, waarin bepaalde leerprocessen uitsluitend of voornamelijk kunnen plaatsvinden.

Door vogels wordt niet alles geleerd en zeker niet altijd. Gewoonlijk leren ze voornamelijk of ook wel alleen in bepaalde kritische fasen of gevoelige perioden. Wat vogels kunnen leren blijkt van soort tot soort verschillend te zijn. Iedere soort dient nu eenmaal zijn gedrag aan de eisen van de eigen omgeving aan te passen.

Wordt de vogel buiten de gevoelige periode aan de desbetreffende ervaring blootgesteld, dan heeft dit geen of slechts weinig invloed. De **kritische fase** of gevoelige periode kan niet duidelijker worden omschreven. Nu blijkt een groot aantal van die perioden op veel jongere leeftijd op te treden dan men vroeger dacht, vaak is de allervroegste jeugd. Inmiddels is bij vogels een aantal leerprocessen bekend geworden, die reeds voor de geboorte hun beslag krijgen. Overigens kan het optreden van zeer vroege gevoelige perioden het duidelijkst worden geïllustreerd aan het verschijnsel **inprenten**, een begrip dat voor bepaalde sociale leerprocessen werd ingevoerd. Bij een groot aantal vogels zijn de sociale gedragspatronen (gedrag tegenover soortgenoten uiteraard) naar de vorm aangeboren en bijgevolg karakteristiek voor de soort en zo goed als onveranderlijk. Evenwel zijn ze objectflood aangeboren, dat wil zeggen: iedere vogel moet individueel leren op welk object

(de ouders bijvoorbeeld of de geslachtspartner) dit gedrag wordt gericht. Dit leerproces kan zeer vroeg optreden en een zeer duurzaam resultaat hebben.

Tot nu toe zijn inprentingsprocessen voornamelijk bekend van twee soorten gedrag: de volgreactie van jonge nestvlinders en de seksuele reactie van een groot aantal vogelsoorten. Bij de nestvlinders onder de vogels (zoals hoenders, ganzen, eenden, steltlopers en rallen) komen de jongen uit het ei met min of meer volledig ontwikkelde zintuigen en als gevolg daarvan kunnen ze de moeder, respectievelijk de ouders reeds na korte tijd actief volgen. In tegenstelling tot de nestblijvers die blind en naakt geboren worden en nog een tijdlang in het nest blijven, is het voor deze dieren van groot belang, dat ze hun ouders precies en snel kunnen herkennen. Toch hebben ze vaak geen of een zeer onvolledige aangeboren kennis met betrekking tot de volwassen soortgenoten. Eerst wordt vrijwel ieder willekeurig bewegend voorwerp gevolgd, maar prenten zich de kenmerken daarvan bijzonder snel in en beperken hun volgreactie dan in het vervolg tot dit ene voorwerp.

Meestal is de eigen moeder uiteraard het eerste bewegende voorwerp dat een pasuitgekomen kuiken ziet. Nu kan men er echter onder proefomstandigheden voor zorgen dat het kuiken het eerst een vogel van een andere soort of een mens ziet. Een kunstmatig voortbewogen voorwerp is hiervoor ook te gebruiken. De eerste volgreactie wordt in dit geval op dat bepaalde object gericht, dat daardoor tot een zogenaamd moederobject is geworden. Het feit dat ook kunstmatig bewogen voorwerpen het volgen kunnen opwekken, geeft de mogelijkheid om het inprentingsproces kwalitatief nader te onderzoeken.

Zo kan men jonge wilde eenden in een cirkelvormige gang een gelijkmatig bewegend model laten volgen om vast te stellen op welke leeftijd het inprenten het beste verloopt en hoelang de dieren het model moeten volgen om het voorgoed in te prenten. De invloed van strafprikkeles, obstakels, roesmiddelen en andere ingrepen kon op die manier worden onderzocht. Inmiddels is dit altijd zeer vroege en zeer snelle inprentingsproces bij de volgreactie van een groot aantal vogels gevonden: eenden- en ganzesoorten, steltlopers en rallen, kippen en kalkoenen.

Bij de vogels begint het inprenten van de volgreactie als de zenuw-, zintuig- of spierfunctie, die bij het inprentingsproces een rol spelen, voldoende zijn gerijpt. Bij eenden krijgt het leren kennen van het te volgen object zijn beslag in enige uren kort na het uitkomen. Behalve de inplantingsprocessen, zoals de volgreactie en de seksuele inprenting zijn er inmiddels uit verschillende andere gedragssystemen (ook buiten de sociale sfeer), soortgelijke verschijnselen bekend geworden. Objectfixaties die op inprenting lijken, bestaan voornamelijk ten opzichte van ecologische factoren. Zo blijken allerlei vogels later een duidelijke voorkeur te vertonen voor het voedsel, waarmee ze zijn grootgebracht, zelfs als ze intussen ander voedsel hebben gegeten. Men spreekt hier van **voedselinprenting**. De keuze van een bepaald woongebied berust verder vaak op ervaringen in de vroege jeugd. Dit kunnen wij als **geografische inprenting** omschrijven, terwijl termen als **omgevingsinprenting**, **biotoopprenting** en **woongebiedinprenting** ook worden gebruikt.

De meeste frappante voorbeelden blijken weer van vogels afkomstig te zijn. Zo is van een groot aantal soorten een uitgesproken **plaatstrouw** bekend. Hieraan gevolg gevend keren ze voor de broedtijd zo mogelijk naar hun eigen geboorteplaats terug of naar de onmiddellijke omgeving daarvan. Verre trekvogels die de winter in centraal of zuidelijk Afrika doorbrengen, prefereren bovendien ook op de trek en in hun winterkwartieren pleisterplaatsen die op het broedgebied lijken en kunnen die ook jarenlang aan-

houden. Door middel van verwisselingsproeven kon bij withalsvliegenvangsters **Ficedula albicollis** worden aangetoond, dat plaatstrouw helemaal geen aangeboren eigenschap is, maar ook op ervaringen in de vroege jeugd berust. Bij de Australische zebra-vinken **Taeniopygia guttata** komen vreedzame en agressieve mannetjes voor en die eigenschap wordt op de jongen overgedragen. Toch heeft dit gedragsverschil niet uitsluitend een erfelijke basis, wat met verwisselingsproeven met zekerheid kon worden geconstateerd. Zo kunnen de jongen van vreedzame zebra-vinken later ook bijzonder agressief worden, als ze door agressieve pleegouders worden grootgebracht. Zijn de jongen zelfstandig geworden, dan worden ze direct door de vader uit de buurt van het nest gejaagd en dit des te feller naarmate hij agressiever is. Daarom wordt de latere sterkte van hun agressie duidelijk door de omvang van de agressieve ervaringen met de vader of de pleegvader bepaald. Ook bij andere vogels heeft men een sterke invloed van vroege ervaringen op de ontwikkeling van het agressieve gedrag kunnen constateren.

Het vermogen van een vogel om zich in een groep in te passen, alsmede de behoefte om gezelligheid blijkt ook door vroegere ervaringen beïnvloed te worden. Worden zebra-vinken op de 'zelfstandige' leeftijd van ongeveer vijf weken van de ouders of pleegouders gescheiden en geheel geïsoleerd gehouden, totdat met drie of vier maanden de geslachtsrijpheid is bereikt, dan blijken ze later belangrijk minder sociaal te zijn dan dieren die overeenkomstig hun natuurlijke levenswijze voortdurend met een groep hebben samengezeten. In de volière hielden zij zich ook steeds afzijdig en namen bijvoorbeeld niet of nauwelijks aan de sociale handelingen deel. Dit verschijnsel bleek het sterkst te zijn bij met de hand grootgebrachte dieren, die bijgevolg vóór het zelfstandig worden geen enkele gelegenheid tot sociaal verkeer hadden gehad. Sommigen zebra-vinken waren zo asociaal, dat sommigen na in een volière te zijn geplaatst, zonder zichtbare ziekteverschijnselen en na eerst volkomen normaal te hebben gegeten,

binnen enige dagen stierven. Blijkbaar waren ze niet opgewassen tegen de sociale spanning. Over het verband van gemeenschapszin en ervaring is een groot aantal gegevens bekend. Zo konden tot hun tiende dag apart gehouden kippekuikens er later zeer moeilijk of niet toe gebracht worden om zich bij een kloek aan te sluiten. Ook in een groep leeftijdgenoten hielden ze zich altijd afzijdig. Het gaat bij die vroege leerprocessen steeds om soorten met een uitgesproken broedzorg, als gevolg waarvan de jongen de eerste tijd in gezinsverband bijzonder nauw met soortgenoten in aanraking komen. Voor het latere leven vereiste kennis kan op die manier gemakkelijker worden verkregen dan nadat het gezin eenmaal ontbonden is. Met het oog daarop is het voor het individu voordelig, als het juiste in deze periode speciaal voor die indrukken ontvankelijk is en zijn ervaringen daarvan voorgoed kan onthouden.

De twee belangrijkste kenmerken van veel vroege fixatieprocessen (de verhoogde gevoeligheid tijdens een bepaalde periode en de daarop volgende stabiliteit) blijken vanuit dit gezichtspunt dus een grote waarde te hebben. Wordt aan eendekuijken tijdens de gevoelige periode alle contact met een moederobject onthouden, dan blijkt de mogelijkheid tot een echte moederbinding eens en voorgoed voorbij te zijn. Indrukwekkend is het volgende voorbeeld van gemiste inprentingsfasen. Twee mannelijke zebra-vinken **Taeniopygia guttata** werden vrijwel in het donker met de hand grootgebracht. Bijgevolg hadden ze in de seksuele inprentingsfase geen sociale ervaringen op kunnen doen. Toen ze volwassen geworden waren, baatsten ze in het wilde weg tegen alles wat voorbijvlood, onverschillig of het duifgrote vogels of hommels waren. Ook door hen jarenlang samen met soortgenoten te houden konden ze er niet toe worden gebracht om hun attenties tot de soort-eigen vrouwtjes te beperken. Wordt dus het beeld van de latere geslachtspartner niet in de vroege jeugd vastgesteld, dan kan dit later zelfs door langdurige ervaring met soortgenoten niet meer worden ingehaald. ■

Bruinschouder papegaitje

(*Touit stictoptera*)

Foto: C.Scholtz/v't Hart.

Het geslacht Touit bestaat uit zeven soorten waarvan er drie zijn met elk twee ondersoorten. Deze aardige dwergpapegaitjes, waarvan de kleinste soort 14,5 cm en de grootste 17 cm meet, komen voor in Zuid Amerika. Er bevinden zich enkele kleurrijke soorten bij.

De hoofdfiguur in dit artikel is het 17 cm grote **Bruinschouder papegaitje, Touit stictoptera**, welke voorkomt in Zuidwest Columbia en op de oostelijke hellingen van de Andes in Ecuador en Peru. Ze zijn overwegend donkergroen van kleur, rond snavel en ogen is de bevedering wat geelachtig bewaasd, hebben ze een zwartbruine vleugelboog, zijn ze op de schouders bruinachtig en hebben ze op de vleugels een bruine vlekkening. Jonge vogels alsook de vrouwelijke exemplaren zijn matter, valser van kleur. Het zijn bewoners van de vochtige bosachtige berghellingen tussen 600 en 1700 meter; bij tijd en wijle tot 2300 meter. In Peru komen ze ook voor in veel lager gelegen savannen en kijken dan ook nogal eens uit naar de graanvelden. In kleine groepjes, tot zo'n 25 metgezellen, trekken ze, vaak op een nogal luidruchtige manier, rond, af en toe rustend hoog in de bomen hetgeen er toe leidt dat ze erg moeilijk te observeren zijn. Hun voedsel bestaat uit kleine zaden en vruchten en als de gelegenheid zich voordoet, uit halfrijpe maïs en granen. In de volière zijn het rustige vogels. Zij wel opgemerkt dat ze zich in elk geval tijdens gure, natte en winterse dagen moeten kunnen ophouden in ruimten waarin de temperatuur niet onder de 20°C daalt. Met andere woorden, de buitenvolière moet hun zomerverblijf zijn, in het najaar, de winter en het vroege voorjaar houden we ze binnen. En dan nog is het een moeilijk soort dat, zoals tot op heden is gebleken, in de volière niet zo'n lang leven is beschoren als wellicht verwacht mag worden. De oorzaak zit hem vermoedelijk in het vervangende voedsel wat wij ze menen te moeten verstrekken, name-

lijk vruchten zoals appel, peer, banaan, vijg en bessen, wat loriepap, groene groente, halfrijpe en gekiemde zaden. Dit schijnt toch niet helemaal voldoende te zijn. Maar, zoals al

veel vaker is gebleken, op een gegeven moment heeft men ook daarop weer voldoende zicht en dan mogen we ook veronderstellen dat er jongen worden geboren.

